

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Philip Roth en mobiele telefonie

ANTONIE LADAN

Wat beweegt iemand om tijdens de gehele treinreis van Groningen naar Amersfoort steeds opnieuw een ander nummer uit zijn telefoonlijst in te toetsen en luidkeels te vertellen dat hij een tweedaags bezoek heeft gebracht aan een beurs en nu op weg is naar huis? Afgezien van mogelijke andere verklaringen, lijkt in ieder geval de veronderstelling gerechtvaardigd dat de man in kwestie zich tijdens deze reis geen moment alleen hoefde te voelen.

In *Exit ghost* filosofeert Philip Roth (2007, Houghton Mifflin) over de betekenis die mobiel telefoneren zou kunnen hebben voor het vermogen om alleen te zijn. Als zijn hoofdpersoon en alter ego, Nathan Zuckerman, na tien jaar afwezigheid weer in New York loopt, vraagt hij zich af wat er in vredesnaam in de tussentijd gebeurd is. «Everywhere I walked, somebody was approaching me talking on a phone and someone was behind me talking on a phone» (p. 64). En: «For me it made the streets appear comic and the people ridiculous. And yet it seemed like a real tragedy, too. To eradicate the experience of separation must inevitably have a dramatic effect» (p. 64).

Roth zou gelijk kunnen hebben. De wetenschap dat een ander in principe onmiddellijk beschikbaar is, moet haast wel van betekenis zijn voor de manier waarop wij zijn eventuele onbereikbaarheid verdragen. Onbereikbaarheid zal daardoor minder vanzelfsprekend worden en gemakkelijker leiden tot gevoelens van ongeduld en boosheid. De notie van voortdurende feitelijke beschikbaarheid van de ander heeft wellicht ook invloed op de ontwikkeling van het vermogen om iemand vanbinnen bij ons te houden, als het ware mee te nemen en een innerlijke dialoog met hem te voeren. In dat verband is van belang dat een mobiele telefoon in principe niet de status van *transitional object* heeft. Hij is geen representatie van de ander, zoals bijvoorbeeld een knuffel dat is. Een knuffel staat voor de ander, maar is die ander niet, en biedt alleen een troostende verbinding in symbolische zin. Bij de mobiele telefoon ligt het fundamenteel anders. Hij vertegenwoordigt immers de verbinding naar een werkelijke ander en is bovendien draagbaar: ik kan hem overal mee naartoe nemen en hoef in die zin niet te separeren. Dit moet haast wel van invloed zijn op onze bereidheid om ons een innerlijk beeld van de ander te vormen, met alle objectrelationele consequenties van dien. Denk bijvoor-

beeld aan het vertrouwen dat ik innerlijk bij de ander blijf bestaan en hij mij niet vergeet.

Is iemand die steeds mobiel telefoneert dus minder goed in staat om alleen met zichzelf te zijn? Is iemand die rustig een krant leest meer op zijn gemak met zichzelf? In mijn ogen natuurlijk wel, maar ik ben vooringenomen, omdat ik het moeilijk te verdragen vind steeds opnieuw datzelfde luide verhaal aan te moeten horen. Die luidruchtigheid bij het gebruik van de mobiele telefoon is een opvallend aspect, waar ook Roth op wijst. Hij constateert een duidelijke omslag: in de tijd van de telefooncel werd de deur dichtgetrokken, zodat iemand anders niet mee kon luisteren. Tegenwoordig doet iemand zelden pogingen om zijn gesprek af te schermen, bijvoorbeeld door in zijn telefoon te fluisteren. In de meeste gevallen lijkt het of anderen er niet toe doen of zelfs niet bestaan. De meeste bellers maken de indruk geen notie te nemen van de aanwezigheid van anderen of, anders geformuleerd, van de behoefte van anderen om hun 'geluidsruimte' gerespecteerd te krijgen. Gezien de grote irritatie die het gedrag van bellers en andere veroorzakers van lawaai regelmatig veroorzaakt, is het goed denkbaar dat na roken 'geluid' de volgende ruimteverontreiniging is die eraan zal moeten geloven.

Maar wat betekent het dat veel mensen zich zo weinig lijken aan te trekken van de invloed die hun op luide toon gevoerde gesprekken op anderen hebben? Zou dat ook weer kunnen verwijzen naar de separatie opheffende betekenis van het op ieder gewenst moment via een mobiele telefoon met iemand verbonden kunnen zijn? Is het een gevoel dat te vergelijken is met dat van de baby of het kleine kind in situaties van stress? Wanneer een klein kind angstig is en contact zoekt met zijn moeder om zich weer veilig en prettig te kunnen voelen, gebeurt dat vanuit een volstrekte vanzelfsprekendheid. Zo'n kind zet het op een huilen en bekommert zich niet om het effect dat dit gehuil heeft op eventuele omstanders. Gezien de bedoeling van het huilen, namelijk moeder in beweging brengen, zou dat ook buitengewoon onverstandig zijn. Als iets dergelijks inderdaad zou spelen bij het gebruik van de mobiele telefoon, verklaart dat wellicht ook waarom deze luide bellers zo vaak bezig zijn met het uitwisselen van gegevens over hun exacte locatie. Zij zetten als het ware een keel op en roepen: 'Mamma, ik ben hier!' Het zou leuk zijn om te onderzoeken of deze gedachten werkelijk hout snijden. Bestaat er bijvoorbeeld een verband tussen gehechtheidsstijlen en het gebruik van de mobiele telefoon?